

Довідас Віткаускас,
експерт з питань
секторальної політики та
координації реформ Проекту
ЄС «Підтримка реформ у
сфері юстиції в Україні»

Декларація щодо захисту прав людини у кримінальному провадженні як інструмент імплементації Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки

Сектор юстиції (в загальному розумінні) – це складна система, яка включає в себе взаємопов'язані інституції, галузеві та державні структури, що належать до різних гілок влади. Ця система також включає в себе низку повністю та частково незалежних структур і неурядових організацій, професійних асоціацій тощо. Крім того, деякими пов'язаними питаннями, такими як боротьба з організованою злочинністю та корупцією, опікуються інші органи, що належать до сфери національної безпеки та внутрішніх справ. Зрозуміло, що тільки ефективна взаємодія та координація між цими суб'єктами є передумовою для забезпечення верховенства права та захисту прав людини.

Враховуючи специфіку сектора юстиції в Україні, у липні 2014 року Проектом ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» (далі – Проект) було запропоновано створити координаційну раду при Президентові України зі статусом консультативно-дорадчого органу, яка б діяла як «менеджер» процесу реформування сектору юстиції. Це мало б забезпечити найвищий рівень політичного та професійного представництва з боку різних суб'єктів сектору та сприяло б напрацюванню спільного бачення справи реформування сектору юстиції. Відповідно до зазначених рекомендацій 27 жовтня 2014 року Президент України підписав Указ про створення Ради з питань судової реформи (РСР), що складається з представників найвищого рівня від різних гілок влади та окремих органів сектору юстиції, науковців, представників громадянського суспільства, професійних організацій та міжнародних партнерів.

17 березня 2015 року, після кількох місяців роботи в РСР, консультацій з широким колом фахівців галузі та в тісній співпраці з Проектом, Рада з питань судової реформи ухвалила Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр. (далі – Стратегія) та План дій до неї. Остаточну Стратегію було затверджено Указом Президента України від 20 травня 2015 року. Нею передбачається проведення коротко-строкових, середньострокових і довгострокових заходів з метою реформування сектору юстиції в Україні за чотирма основними тематичними напрямками:

- судова реформа,
- реформа кримінальної юстиції,
- сприяння доступу до правосуддя (зокрема посилення гарантій здійснення адвокатської діяльності),
- забезпечення належної координації правових інститутів.

Що стосується питання захисту прав людини і реалізації права на захист у кримінальному провадженні, то План дій передбачатиме роботу за такими

напрямами діяльності:

- посилення гарантій здійснення адвокатської діяльності (зокрема удосконалення системи адвокатських запитів),
- запровадження механізму належного реагування на порушення професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності тощо,
- забезпечення справедливого судового розгляду шляхом розроблення додаткових процесуальних гарантій для сторони захисту.

План дій має позитивну відмінність від попередніх глобальних реформаторських ініціатив в Україні, оскільки включатиме, серед іншого, належні інструменти вимірювання видатків і ефективності для кожного із запропонованих заходів. Завдяки цьому можна буде визначити та сформулювати загальне бачення та окремі завдання, які мають відповідати потребам відповідних суб'єктів галузі, та структурувати ці показники як частину середньострокового бюджетного планування. Це дасть змогу планувати заздалегідь, які заходи та підходи необхідно буде змінити протягом всього терміну реалізації Плану дій для досягнення найбільшої якості надання послуг відповідно до поставлених стратегічних цілей.

Мова йде про надання більших процесуальних повноважень стороні захисту на етапі досудового розслідування та під час судового розгляду.

Критерії ефективності Плану дій було обрано з метою забезпечення цілеспрямованості, реалістичності, сконцентрованості, вимірюваності запропонованих заходів та, що найголовніше, їхньої орієнтованості на результат. Як наслідок, відповідальні установи галузі зможуть більш гнучко підходити до коригування процесу реалізації відповідно до своїх регулярних процедур.

План дій був розроблений для відображення загального розуміння того, що реальні зміни в поведінці суб'єктів сектору юстиції можливі лише за умови значного покращення їхнього потенціалу

щодо реалізації як законодавчих, так й інституціональних ініціатив. Слід зазначити, що активна участь громадянського суспільства та міжнародних проєктів з надання технічної допомоги, в першу чергу Європейського Союзу та окремих держав-членів ЄС, має стати передумовою для реалізації Плану дій. Відповідно, система моніторингу та оцінювання включатиме в себе аналіз громадської думки через опитування щодо задоволеності користувачів, моніторинг процесів на етапах досудового розслідування та судового розгляду, моніторинг роботи судової влади, дослідження щодо єдності судової практики, оцінку наслідків, аналіз недоліків запропонованого законодавства та проєктів інших нормативно-правових актів, консультації з питань політики реформування, підвищення рівня поінформованості та покращення потенціалу установ юстиції.

Діяльність у цьому напрямі дасть можливість реалізувати **Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів** через виконання Плану дій та переорієнтувати сферу юстиції в Україні до всеосяжного дотримання принципу верховенства права та належного й ефективного відправлення правосуддя відповідно до кращих міжнародних практик.

У світлі затвердження Стратегії та Плану дій до нього Декларацію щодо захисту прав людини у кримінальному провадженні необхідно розцінювати як важливий інструмент їх реалізації. Декларація слугує наріжним каменем для впровадження і функціонування стандартизованої системи моніторингу, документування та усунення порушень кримінального процесуального законодавства, та, як наслідок, — порушень прав людини.